

176

1172

~~1173~~ 745

177

21. 79

ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔԷ ԱՊՐԵԼ

ԲԱՂԴԱԽՈՐ ԼԻՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ի Տպարանի Սիրոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի

1894

176 62

ԱՐՏԱՏՊԱԾ ԴՐՆԵԱՅՑ ԵՄՍԱԳՐԻՑ

1458 87

ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔԷ ԱՊՐԵԼ

ԲԱՂԴԱԽՈՐ ԼԻՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ.

ԲՆԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ.

Ամեն կողմից ամենարժանաւոր մարդիկ աշխատասէր, արդարասէր և խիստ ազնիւ մարդիկ են: Մոքա արժանի են ընդհանուր յարգանքի: Այսպիսի մարդիկներին չէ կարելի չհաւատալ, չէ կարելի չսիրել, չէ կարելի չցանկանալ նոցա նման դառնալ: Մոքա են պահպանում ամեն լաւ և բարի բան աշխարհում և եթէ նոքա չլինէին, ապրել ևս չարժէր:

Ո՛չ ոք պարտաւոր չէ հարուստ խելացի կամ զիտնական լինել, բայց ազնիւ մարդ լինել պարտաւոր է իւրաքանչիւրը: Լաւ տնային կեանք ունենալու համար անշուշտ պէտք է ունենալ բարի սիրտ, առողջ խելք, համբերութիւն և արդարամտութիւն: Բարութիւնը կերպով իմն անբաժան է խելքի հետ:

—սա կենսականի միաւորութիւնն է հոգեկանի հետ: Խեղճի և բարութեան միութիւնը շատ բանի մէջ է երևում: Մենք շատ անգամ տեսնում ենք, որ խելքը մարդուն բարի է դարձնում և բարութիւնը շատ անգամ փոխարինում է խելքին:

Բնաւորութիւնը կազմվում է զանազան, մինչև անգամ ամենամանր հանգամանքների ազդեցութենից:

Օր չէ անցնում, որ մարդս չսովորէ որևիցէ լաւ կամ վատ բան, բայց իր մէջ լաւ բնաւորութիւն մշակելն առանց աշխատութեան և ջանքերի ոչ ոք չէ կարող: Շատ անգամ կրպատահին դժուարութիւններ և փորձութիւններ, որոնց դէմ կարևոր է անշուշտ մաքառել նոցա յաղթելու համար: Բայց հոգով հզօր և ազնիւ մարդը պիտի չյուսահատէ, այլ հաստատապէս պիտի յուսայ յաջողութեան վրա:

Առաւել բարի և ազնիւ դառնալու նոյն իսկ ցանկութիւնն ոգեւորում է և հզօրացնում է

մեզ, և մենք լաւագոյն ենք դառնում ամեն անգամ, երբ ազնիւ ջանք ենք անում ցանկալի նպատակին հասնելու:

ԸՆՏԱՆԻՔԻ, ԸՆԿԵՐԱԳՈՒԹԵՒՆ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿԻ
ԱԶԳԵՑՈՒԹԻՒՆ.

Ընտանիքն առաջին և ամենազիջաւոր դպրոցն է, որտեղ կազմակերպվում է մարդութեան բնաւորութիւնը: Ընտանիքի մէջ է ստանում մարդն իր առաջին բարոյական կրթութիւնը: Նորա մէջից է քաղում իր ամբողջ կեանքի համար վարվելու կանոնները, ահա թէ ինչի մի լաւ մայրը արժէ հարիւրաւոր դպրոցական ուսուցիչներ:

Ամենազբաւ բնակարանը, եթէ նորա կարգադրողը բարի, հոգատար, ուրախ և մաքրասէր կ'լինէ, կարող է դառնալ քաղցր և խաղաղ բարեբաղդութեամբ լի անկիւն: Նա թանկագին կդառնայ մարդու համար անցեալի յիշատակութիւններով, սրտի համար ապաստան կդառնայ կեանքի փոթորիկներից և աղմուկ-

ներից հանգիստ առնելու, խաղաղ օթեան
կլինի աշխատութենից յետոյ, մխիթարու-
թիւն կլինի անբաղդութեան մէջ, և ուրա-
խութիւն ամեն ժամանակ: Այսպէսով խա-
ղաղ ընտանեկան շրջանը լաւագոյն դպրոց է
ոչ միայն երիտասարդ, այլ և հասուն հա-
սակում:

Կասկած չկայ, որ բանականութիւնը տրված
է նոյնպէս կանանց, ինչպէս տղամարդիկներին,
նորա համար, որ նոքա օգուտ քաղեն նորա-
նից և զործադրեն նորան և ոչ թէ նորա հա-
մար, որ նա բթանայ անգործադրութենից:

Կնոջ խելքը և բնաւորութիւնը մշակված
պիտի լինին նոյնքան իր սեփական, որքան
և ուրիշների բաղդաւորութեան համար: Նոյն
իսկ տղամարդիկ ոչ առողջ դատողութիւն,
ոչ բարի բարք կունենան, եթէ կանայք հա-
կառակն ունին:

Ընտանեկան կեանքից նուազ ազդեցութիւն
չունին մարդու բնաւորութեան վրա ընկե-
րակցութիւնը և օրինակները: Ուստի պէտք է

աշխատել բարեկամութիւն կապել բարի և
ազնիւ մարդիկների հետ, նոցանից միայն բա-
րի բան սովորելու համար:

Անառակ մարդիկների հետ ընկերակցու-
թիւնն ապականված ճաշակի և արատաւոր
ձգտմունքի նշան է: Նոցա ընկերութիւն յա-
ճախեն անկասկած բնաւորութեան խանգար-
ման կհասցնէ: Ուստի բարեմիտ և բարեխիղճ
երիտասարդները միշտ լաւ և ազնիւ մարդիկ-
ների ընկերութիւն պիտի որոնեն և նոցա նը-
մանել պիտի աշխատեն:

Ընդհանրապէս նոյն իսկ մեզանից աւելի խե-
լացի և աւելի փորձառու մարդիկների ընկե-
րութիւնը մեր վրա միշտ լաւ ազդեցութիւն
ունի: Նոցա միջոցով մենք աւելի մօտ ենք
ծանօթանում կեանքի հետ: Մենք օգուտ
ենք քաղում նոցա փորձառութենից և հը-
րահանգվում ենք, ծանօթանալով ոչ միայն
ինչ որ նոցա կեանքի բաղդաւորութիւն և ու-
րախութիւնն էր, այլ և նոցա կրած տան-
ջանքի հետ: Ահա թէ ինչի խելացի և եռան-

դուն մարդիկների հետ բարեկամութիւնն և ընկերակցութիւնը չեն կարող մեծ ազդեցութիւն չունենալ մեր բնաւորութեան վրա: Այսպիսի բարեկամութիւնն ամրացնում է մեզ մեր բարի գիտաւորութիւնների մէջ և սովորեցնում է մեզ օգտաւէտ կեանք վարել թէ մեզ և թէ ուրիշների համար:

Մարդու բնաւորութիւնն յայտնվում է կեանքի ամեն հանգամանքներում: Արհեստաւոր դասի մէջ անգամ լաւ բնաւորութեան տէր մարդը կարող է լաւ ուղղութիւն տալ իր ընկերակիցներին և բարոյապէս բարձրացնել նոցա:

Այսպէս Փրանկլինը, Լօնգօնում արհեստաւոր լինելով իր արթուն և ազնիւ կեանքի օրինակով ամբողջ ընկերութեան բարքն ուղղեց: Փոքր առ փոքր նորա ընկերները դադարեցին տօն օրերը վատնելով և արբելով անցուցանել սկսեցին դրամ ժողովել սեօրի համար, մաքուր և չափաւոր հագուստ ունենալ, կիրակի օրերն եկեղեցի դնալ, լաւ

և օգտաւէտ զրքեր կարգաւ իրանց զաւակների կրթութեան և իրանց ընտանիքի պետքերն հոգալ մի խօսքով սկսեցին թէ դործարանում և թէ տանը արթուն և ազնիւ կեանք վարել:

Իւրաքանչիւր մարդու ամենօրեայ կեանքը ուրիշների համար օգտաւէտ կամ վնասակար օրինակներ է ներկայացնում: Սրինաւոր մարդու կեանքն առաքինութեան ամենալաւ դաս է և արատների ամենախիստ յանգիմանութիւն:

Պօկտօր Հուկէր իր ծանօթ բարեպաշտ մի քահանայի կեանքը կենդանի քարոզ է անուանում, որը կարող է ամենարատաւոր մարդիկներին անգամ համոզել թէ առաքինութիւնը գեղեցիկ է:

Բարի Հէրբէրտ, իր հովուական պարտքերը կատարել սկսելիս, ասաց. ամենից աւելի ես ցանկանում եմ համոզված լինել, որ ինքս ազնիւ և լաւ կեանք եմ վարում, Աստուծու խօսքին համաձայն, որովհետեւ քահանայի

բորեղործ կեանքը ամենալու միջոց է ժողովրդի մէջ սէր և յարգանք յարուցանելու դէպի քաջանան, նոյն իսկ նորան նմանելու ցանկութիւն: Եւ ես սորան կհասնեմ, օգնութեամբ Տեառն, յարակցեց նա, որովհետեւ այն դարն, որի մէջ ապրում ենք, առաւելագէտ լաւ օրինակների մեծ պէտք և կարիք ունի քան թէ խրատների:

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ, ԲԱԶՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԻՆՔ.
ՆԱԶԱԳՈՒՄՆ.

Աշխատիր իբրև թէ յաւիտեան պիտի ապրես,
Աղօթիր իբրև թէ այսօր և եթ պիտի մեռնես:

Առանց աշխատութեան ոչինչ չէ կարելի ձեռք բերել: Ինչ որ լաւ և վսեմ բան կայ մարդու մէջ, աշխատութեամբ է ստացվում: Ոչ թէ աշխատութիւնը, այլ պարապութիւնն է կործանում մարդուն: Ծուլութիւնն այնպէս է մաշում սիրտը, ինչպէս որ ժանդը ուտում է երկաթը: Ծուլութիւնը միակերպ ստորացնում է թէ անհասներին և թէ ամբողջ

աղբեր, ծոյլ մարդիկն երբէք ոչինչ լաւ բան չեն արած և երբէք ոչինչ անելու չեն: Ծոյլերը միշտ անյաջողութիւններին էին հանգիպում և միշտ պիտի հանգիպեն. նոքա երբէք առաջադէմ գործ չեն կատարած: Ծոյլերը վնասակար, անօգուտ, միշտ դանդաղոր, ձանձրացող և անբաղդ մարդիկ են: Նոքա ոչ երբէք և ոչնչով գոհ չեն լինում, երբէք առողջ չեն լինում ոչ մարմնով, ոչ հոգով:

Ծուլութիւնն ամեն չարիքի աղբիւր է, ամեն արատների մայր է, եթե մահացու մեղքերից մին է: Որքան մարդիկ գող և աւազակ են դարձել միայն նորանից, որ ծուլանում էին իրանց հացը աշխատութեամբ հայթայթելու: Քրիստոնէութեան առաջին առաքեալները տուին մեզ աշխատութեան օրինակ: Պօղոս առաքեալը պարծենում էր նորանով, որ աշխատում էր իր ձեռներով և երբէք ոչ ոքին ծանրութիւն չէ եղել: Բօնիֆացիոս գնաց Անգլիա քրիստոնէական կրօնը քարոզելու մի ձեռին աւետարան և միւս ձեռին հիւս-

նի գործիքներ ունենալով: Անգլիայից նա վեր-
ջը Գերմանիա գնաց, որտեղ ժողովրդին կա-
ռուցանելու արհեստ սովորեցրեց:

Անդադար և միևնոյն ժամանակ օգտուէտ
պարապմունքի սովորութիւնն անհրաժեշտ
պայման է թէ տղամարդիկների և թէ կանանց
համար և լաւագոյն միջոց է ձանձրոյթ չզգա-
լու: Այն մարդու համար, որը սովորած է բոլոր
կեանքն օգտուէտ պարապմունքով անցուցա-
նել, իւրաքանչիւր բոպէն նշանակութիւն ու-
նի, և երբ ազատ ժամանակ պատահի, նորա-
նից օգուտ է քաղում վայելչութեամբ:

Յաջողութեան յոյսով աշխատել, օգտա-
ւէտ զբաղմունք գտնել—ահա այս է բաղդա-
ւոր լինելու լաւագոյն միջոցներից մին:

Մարդու քաջութիւնն այն ժամանակ է ե-
րևում, երբ լռելեայն ստիպում է իրան համ-
բերութեամբ տանելու ամենայն չարչարանքներ
պարտքի և խղճմտանքի համար: „Ես աւելի
յօժարութեամբ կհամաձայնեմ փնասկելու, ար-
դարութիւնն յայտնելով, ասում էր մի յայտ-

նի անգլիացի, քան թէ իմանամ, որ արդա-
րութիւնը կփնասվի իմ լռութենից“:

ձգմարիտ քաջութիւնը չէ արգելում մար-
դուն բարի լինել: Ընդհակառակն, մենք յա-
ճախ տեսնում ենք, որ բոլորովին քաջ մար-
դիկ շատ մեղմ և հեղ բնաւորութիւն ունին:
Օրինակ Նէպիրը, որը Անգլիայի պատերազմի
միջոցին Ռապանիայի դէմ քաջութեան հը-
րաշէքներ արեց, երբէք որսի չէր գնում, ո-
րովհետեւ անբան կենդանին իզուր սպանելու
միտքն անգամ անտանելի էր նորա համար:
Յետոյ Լիւտէրը, կրօնի համար մահն յանձն
առնելու, ամենասաստիկ չարչարանքներ կրե-
լու պատրաստ մարդը, սիրում էր ւանդակնե-
րին, ծաղիկներ և երաժշտութիւն: Նորա ե-
ռանդը և քաջութիւնը չէին արգելում նո-
րան կնոջ պէս բարի, քնքոյշ սիրտ ունենա-
լու:

Քաջ և արի տղամարդը վեհանձն է և ա-
մեն դէպքում ազնուաբար է ներդրածում: Նա
օգուտ չի քաղի մինչև անգամ իր թշնաւու

նեղ զրութենից, չի յարձակվի այն մար-
դու վրա, որը պաշտպանվելու ոյժ չունի:
Վեհանձնութեան պսակիսի օրինակները պա-
տահումեն պատերազմի միջոցին ևս: Որի-
նակ, Ռեօտախնդէնի մօտ եղած ճակատամար-
տում Ֆրանսական հեծելազունները յարձա-
կվեցաւ անդլ'ալ'ան զօրքի վրա: Հեծելազնուի
զլուխ կանգնած Ֆրանսական երիտասարդ
սպան կամենում էր ընկնել անդլ'իական զօ-
րապետի վրա, բայց երբ նկատեց, որ նա միայն
մի ձեռք ունէր, որով բռնած էր իր ձիու
սանձը, Ֆրանսացին քաղաքավարութեամբ
յարգանք մատուցեց նորան իր թրով և առաջ
գնաց:

Ահա դարձեալ Ֆրանսական բանւորի գե-
րօրինակ արիութեան և անձնուիրութեան մի
դէպք: Այս դէպքը Փարիզում պատահեց:
Շատ բարձր, բայց դեռ բոլորովին չվերջացած
տան շուրջը փայտամածներ կային, որտեղ
աշխատում էին բանւորներ: Փայտամածներն
ամուր չէին և յանկարծ քանդվեցան և նո-

ցա վրա զանվող բոլոր մարդիկ թափվեցան
բարձրից գետին բացի երկուսից — մի պատա-
նի և մի միջին տարիքով մարդ: Նոքա երկու-
քեան բռնած էին ներսի տախտակի դուրս
ընկած փոքրիկ ծայրից, որն արդէն ծալվում
էր կախ ընկածների ծանրութենից և մօտ
էր կոտրվելուն: — Պետրոս, զոչեց աւելի հա-
սակաւորն, բաց թող տախտակը, մի՛ բռնե՛ր,
միտքդ բեր, որ ես հայր եմ ընտանիք ունիմ: —
Այո ճշմարիտ է, պատասխանեց Պետրոսը, և
բաց թողեց տախտակը, ընկաւ սալայատակի
վրա և մեռաւ, բայց փրկեց ընտանիքի հօրը:

Անկասկածելի է, որ մարդս կարող է իրան
վարժեցնել երկիւղի զգացմունքին չենթար-
կվելու, ինչպէս որ կարող է սովորել ուշա-
դիր, աշխատասէր, բարի և ուրախ լինել:

Կանայք տղամարդիկներից պակաս արիու-
թիւն և եռանդ չունին, թէպէտ նոցա աւելի
քիչ են պատահում այս յատկութիւնները
ցոյց տալու դէպքեր: Այ դե կանանց պէս
համբերութեամբ և արիութեամբ չէ տանում

տրամութիւնը և հիւանդութիւնը: Փորձով
ապացուցված է, որ նոքա ընդունակ են դի-
մանալու ամենածանր փորձութիւններին և
թշուառութիւններին բոլորովին նոյն արիու-
թեամբ, ինչպէս և տղամարդիկը, և մենք շատ
ենք տեսնում այնպիսի կանանց, որոնք
տանում են ամենազգուշար հիւանդութիւն-
ներ առանց որեւիցէ դանդառների և արտուն-
ջի:

Կանայքն առաւելապէս ցոյց են տալիս ի-
րանց արիութիւնը և անսահման հաւատար-
մութիւնը դէպի պարտքը գթութեան և բա-
րերարութեան գործերում: Ամենքին յայտնի
է թէ ինչ աներկիւղ համարձակութեամբ
գթութեան քոյրերը զինուորների վէրքեր են
կապում նոյն իսկ պատերազմի դաշտում թըշ-
նամիների գնդակների կարկուտների տակ:
Շատ անգամ նոքա վէրքեր են ստացել իրանց
մարդասիրական պարտքեր կատարելիս: Ո՞վ
չէ լսած Լօնդօնում տիկին Կարպէնտէրի և
ա. Սարա Սարտէնի — բանտերի այս եռան-

դոտ և անխառտի այցելուների և վերանորո-
գիչների անունները:

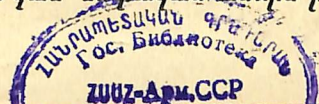
Սարա Սարտէնը որբ էր մնացել մանկու-
թենից և կրթվում էր իր մեծ մօր մօտ:
Նա շատ բարի էր և բարեպաշտ, և մի նպա-
տակ միայն ունէր — ըստ կարելուն թշուառ-
ներին օգնել: Արեւ ևս օրիորդ լինելով, նա
յաճախ մտածում էր յանցաւորների, բան-
տարկվածների տխուր դրութեան մասին:
Այս անբաղդները, մեղքերին և անառակու-
թեան մատնված, ամենքից արհամարհված
և ձգված, նորա խորին ցաւակցութիւնն
էին շարժում, և նա վերջը վճռեց բոլոր իր
կեանքը նոցա սովորեցնելուն և ուղղելուն
նուիրել: Բանտն այցելելու թոյլտուութիւն
ձեռք բերելով, նա սկսեց ամեն օր քանի
մի ժամ բանտարկվածների հետ անցուցա-
նել, կարդում էր նոցա Աւետարանը, սովո-
րեցնում էր նոցա կարդալ և գրել, իսկ կա-
նանց բացի սորանից սովորեցնում էր գործել,
կարել և ձևել: Բանտում պատրաստած իրե-

րի վաճառումից դոյացած դրամով նա դնում էր նոր նիւթեր արհեստներ սովորեցնել շարունակելու համար: Տղամարդիկներին նա սովորեցնում էր յարգեայ գլխարկներ հիւսել, այրական և մանկական գլխարկներ կարել, մինչև անգամ կարկատել մի խօսքով աշխատում էր նոցա մի բանով զբաղեցնել որ նոքա պարապ չմնային, իրանց մտքերին անձնատուր չլինէին: Այսպէս նա բանտը մի տեսակ փեթակ դարձրեց, որտեղ ամենքը մեղոնների պէս աշխատում էին: Նոր մտած կալանաւորներն երբեմն ընդդիմանում էին նորան: Սակայն իր անփոփոխ հեզութեամբ նա կարողանում էր իրան յարգել տալ նոցա և ուրիշների հետ աշխատեցնել:

Յանցանքների մէջ յամառած ծեր մարդիկ, Լօնդօնի ճարպիկ գողեր, ապականված տղաներ, անառակ ծովավարներ, վատաբարոյ կանայք, մի խօսքով այն բազմազոյն բազմութիւնը, որը սովորաբար մեծ քաղաքի բանտերն է լցնում, նիւթարկում էր այս բարի

կնոջ բարեգործ ազդեցութեանը: Նորա հրահողութեամբ բանտարկվածներից շատերն իրանց կեանքում առաջին անգամ էին առնում գրիչը ձեռին կամ սովորում այբուբեն արժանազին այբբենարանով: Սորան ձեռքերեց նոցա վառահաւթիւնը, հսկում էր նոցա, աղօթում էր և լալիս էր նոցա հետ, համակրելով նոցանից իւրաքանչիւրին: Սա զարթեցնում էր նոցա մէջ բարի դիտաւորութիւնների, քաջալերում էր յուսահատածներին, ամենքին ուղղվելու ճանապարհն էր ցոյց տալիս և օգնում էր նոցա նոր ճանապարհի վրա: Բանտարկվածների բանտից դուրս գալուց յետոյ ևս, նա չէր դադարում նոցա մասին հոգալուց: Նոցա աշխատած դրամներից նա փոքր զրամադրուխ կազմեց, որը գործ էր դնում աշատվածներին գործ գտնելու, այսպէս օգնելով նոցա ազնուաբար նոր կեանք սկսելու:

Քաջութեան ուրիշ տեսակն ևս կայ, որը նոյնչափ անհրաժեշտ կարևոր է կեանքում, այն է ինքնազսպումն կամ սեփական անձին իշխելն:

Այն մարդը, որը չգիտէ իր ցանկութիւններին ղեմադրել, իր կիրքերի ստրուկ է դառնում:

Քարոյապէս աղատ լինելու համար, անբան կենդանուց բարձր կանգնելու համար, մարդս ոյժ պիտի ունենայ իր ցանկութիւնների և հակմունքի դէմ պատերազմելու, եթէ նոքա կարող են ֆեսսել իրան կամ ուրիշներին, իսկ այսպիսի ոյժը ձեռք է բերվում միայն ինքնազսպման անդադար վարժութեամբ: Այս ոյժի մէջ է ահա մարդու գլխաւոր զերազանցութիւնը կենդանուց:

Այսպէս օրինակ Հանրի Մարտին քարոզիչը, որ յայտնի է իր հեղութեամբ և համբերութեամբ, մանկութեան ժամանակ անհամբեր, զայրացկոտ և չար էր: Սակայն իր վատ հակմունքի դէմ շարունակ մաքառելով, նա կարողացաւ վերջապէս յաղթել նոցա և դառնալ այն, ինչ որ խիստ ցանկանում էր լինել, այն է բարի և համբերող մարդ:

Պարտքը լցնում է մարդու ամբողջ կեանքը: Նա սկսվում է բնականիքի մէջ: Այր և կին պարտք ունին միմեանց սիրելու և յարգելու, բաժանելով իրանց մէջ ուրախութիւններ, վշտեր և հոգսեր և օգնելով միմեանց ամեն բանի մէջ: Մանուկները պարտք ունին սիրելու, պատուելու և լսելու իրանց ծնողներին և մտածելու, որ ժամանակով իրանք պիտի դառնան նոցա մտիթարութիւն և նեցուկ, իսկ ծնողներն իրանց կողմից պարտք ունին անդադար հոգալու, որ զաւակներին զարգացնեն լաւ, ազնիւ և բաղդաւոր մարդիկ դառնալու, իրանց և ուրիշներին օգտաւէտ լինելու:

Սորա համար կարեւոր է մանուկների հակմունք ղիտել և ամեն կերպով աշխատել նոցա արատներն արմատախիլ անել ամենափոքրը մանկութենից: Իսկ գլխաւորապէս ծնողների պարտքն է ոչնչացնել մանուկների մէջ հեռեկեալ արատներն, որոնք միւս արատներ-

րից աւելի են արդելում մարդիկներին բաղդաւոր և օգտաւետ լինելու նախ - նախանձ: Մախանձոտ մտրդն երբեք և ոչինչ հանգամանքներում չէ կարող բաղդաւոր լինել միւսինն է, հարուստ է թէ աղքատ, խելացի է թէ յիմար, գեղեցիկ է թէ տգեղ, որովհետեւ չկայ այնպիսի մտրդ, որը չհանդիպէր իր կեանքի մէջ իրանից աւելի հարուստ, խելացի կամ գեղեցիկ մարդուն:

Իր դրութիւնն անդադար համեմատել այն մարդիկների դրութեան հետ, որոնք մեզանից աւելի բաղդաւոր կամ հարուստ են - սա հաստատ միջոց է երբեք և ոչնչից զոհ չլինելու: Բայց եթէ մենք յաճախագոյն համեմատենք մեր դրութիւնը մեզանից աւելի չունեւոր և անբաղդ մարդիկների դրութեան հետ, կտեսնենք, որ մեզ մնում է միայն զոհանալ Աստուծուց և օգուտ քաղելն խմանալ նորանից, ինչ որ տուել է Սա մեզ և ոչ թէ նախանձեւ նոցա, որոնց Աստուած աւելի է տուել: Արժէ միայն մտածել, որ լինում են այնպիսի

սարսափելի հիւանդութիւններ և տկարութիւններ, որոնց միջոցում ոչինչ հարստութիւն չէ կարող ուրախացնել, պէտք է յիշել կոյրերին, համբերին, կաղերին, սապատողներին, որ հասկանանք թէ որքան բաղդաւորութիւն է քաջ առողջութիւն և լաւ տեսողութիւն ունենալ: Նա, որը դադարում է հաւանելուց իր սեփական տունը և պարտէ՛լը այն պատճառով միայն, որ զրացին առաւել լաւ տուն և առաւել մեծ պարտէ՛ղ ունի — նա երբեք չէ կարող բաղդաւոր լինել:

Երկրորդ արաան եսականութիւնն է: Այն մարդը, որ սովորել է մանկութենից մտածել միայն իր մասին, և թէ ինքն միայն լաւ լինէր, չէ հասկանում, որ իրան զրկում է լաւագոյն վայելչութենից կեանքի մէջ, այսինքն այն վայելչութենից, որ ստանում է մարդս ուրիշներին հաճելի լինելուց:

Եսասէր մարդուն ոչ ոք չէ սիրում և նորա բոլոր շրջապատողները նոյնպէս սկսում են սովաւ հոգալ նորա մասին, ինչպէս նա ինքն

սակաւ է հոգում ուրիշների մասին, մինչդեռ բարի մարդուն, որն աշխատում է ըստ հաւաքաւորութեան ամենքին հաճելի բան անելու, իւրաքանչիւրը սիրում է և իւրաքանչիւրն իր կողմից ուրախ է նորան մի ծառայութիւն անելու:

Երբորդ արատը ծուլութիւնն է: Չանձրոյթը մեր կեանքի անտանելի տանջանքներից մին է: Սա մի տեսակ հիւանդութիւն է: Բայց ո՞վ է ամենքից աւելի ձանձրանում: Ի հարկէ ծոյլ մարդիկ: Ծուլութենից ծոյլ մարդու գլուխն այնպիսի վատ և տխուր մտքեր են գալիս, որոնք աշխատող մարդն երազում ևս չէ տեսնում: Այս դեռ քիչ է: Ծոյլ մարդը պարապութենից շատ անդամ արբեցութեան և ուրիշ արատների է անձնատուր լինում, և սորանից երբեմն կատարելապէս վնասվում է և աղքատանում, մինչդեռ կարող էր վայելուչ և անկարօտ կերպով ապրել, եթէ միայն կամենար իր ծուլութեան յաղթել և զործ սկսել: Աշխատասէր մարդու դիտակցութիւնը թէ

նա ի զուր չէ ապրում աշխարհումս, իրան և ուրիշներին օգուտ տալով, շատ է նպաստում նորա բազմաւորութեանը:

Անկասկած հասակաւոր մարդն ևս կարող է թողնել այս արատները, եթէ նա հաստատ կլճուէ ուղղվել բայց մանուկի համար այս անհամեմատ աւելի հեշտ է: Ահա թէ ինչի ճնողների սրբազան պարտքն է իրանց զաւակներին լաւ, կանոնաւոր կրթութիւն տալ:

Բացի ընտանեկան պարտքերից մարդը դարձեալ պարտքեր ունի հասարակութեան վերաբերմամբ: Իւրաքանչիւր թէ աղքատ և թէ հարուստ մարդու պարտքն է աշխատել որքան կարելի է հասարակութեան օգտուէտ անդամ լինելու: Իսկ ընկերներին օգուտ տալու միջոցները շատ են: Օրինակ շահաւէտ արհեստ սովորեցնել բարի խորհուրդ տալ հարկաւոր միջոցում, անգրագէտին կարդալ և գրել նուիրեցնել և այլն: Յայտնի Սըն Պիէր կրօնաւորը մարդկութեան յաւիտենական երախտագիտութեան արժանացաւ նորանով, որ առա-

ջինն տուեց արհեստական դպրոցներ բանալու միտքն աղքատ մանուկների համար, որտեղ նոքա ոչ միայն կարդալ և գրել են սովորում հապա և զանազան արհեստների, որոնց միջոցով հասակն առնելուց յետոյ հնար ունին ազնուաբար իրանց ապրուստը հայթայթելու:

Այս կերպով պարտքը լցնում է բոլոր մեր կեանքը, կեանքի մէջ մուտ գործելու բոպէից սկսած մինչև մահը. պարտքը աւագների վերաբերմամբ, պարտքը կրտսերների վերաբերմամբ, պարտքը հաւասարների վերաբերմամբ, առհասարակ մարդու պարտքը դէպի մարդ և դէպի Աստուած: Աստուած մեր վրա պարտք է դրել օգուտ քաղելու այն ամենից, ինչ որ Նա մեզ տուել է թէ մեր սեփական և թէ մեր ընկերների բաղաւորութեան համար: Պարտաճանաչութիւնը մի ոյժ է, որը քաջ մարդուն ևս քաջալերում է: Պարտաճանաչութիւնն ոգու վեհութիւն է մեծացնում: Այս Պոմպէոսի բարեկամներն սկսեցին

համոզել նորան Հռոմից չգնալ փոթորկի միջոցին, իր կեանքը վտանգին չենթարկելու համար, նա վեհանձնութեամբ պատասխանեց թէ, „Գնալը նորա պարտքն է, իսկ ապրելը նորա պարտք չէ“: Եւ նա կատարեց այն, ինչ որ իր պարտքն էր համարում, ուշք չգարձնելով վտանգին, փոթորիկն արհամարհելով:

Պարտքի այսպիսի վսեմ գաղափարն անդլիացի յայտնի Վէլլինգտոն զօրավարի բնաւորոյթի զլիաւոր յատկութիւնն էր: Վատերւոյի ճակատամարտի մէջ նա իր զինուորներին ասաց, „Հաստատ կացէք, զինուորներ, յիշեցէք թէ ինչ կասեն մեր մասին Անգլիայում“: Զինուորները նորան պատասխանեցին, „Հանգիստ եղէք, տէր, մենք մեր պարտքը գիտենք“:

Անգլիացի Նլլսոն ծովապետը նոյնպէս քաջ գիտէր իր պարտքը: Սրա ապացոյցը նորա խօսքերն են, որով նա դարձաւ նաւատորմի զին Տրափսդարի ճակատամարտից առաջ, „Անգլիան մեր իւրաքանչիւրից իր պարտք կատարելուն է սպասում“, նոյնպէս և նորա

վերջին խօսքերը մահից առաջ. „Ես իմ պարտա-
քըս կատարեցի և սորա համար զոհանում
եմ Աստուծուց“։ Այսպիսի խորին պարտա-
ճանաչութիւնը թէ մասնաւոր մարդու և թէ
ամբողջ ժողովրդի կողմից մեծ գործ է։

Այն ազգը, որի մէջ պարտաճանաչութիւ-
նը մեծ է, ոչինչ ժամանակաւոր աղէտների
միջոցում չպիտի յուսահատի իր ապագայի
մասին։ Բայց վայ այն ազգին, որի մէջ պար-
տաճանաչութիւնն ոչնչացել է. նա մօտ է կո-
րստին։

Բ Ա Ր Ք

Արդէն ասացինք, որ կեանքի մէջ յաջո-
ղութեան գլխաւոր պայմաններից մին հեղա-
բարոյութիւնն է։

Մարդու բաղդաւորութիւնը կախումն ու-
նի գլխաւորապէս իր համբերութենից, տո-
կունութենից, բարութենից, ոգու հարթ
տրամադրութենից և ընկերների բաղդաւո-
րութեան մասին ունեցած հոգատարութե-
նից։ Պղատօնի խօսքերը թէ ուրիշների բաղ-

դաւորութեան մասին աշխատելով, մեր սեփա-
կան բաղդաւորութիւնն ենք պատրաստում
բոլորովին ճշմարիտ են։

Կան այնպիսի բաղդաւոր բնաւորութիւն-
ներ, որոնք միշտ և ամեն բանում կարողա-
նում են լաւ կողմ գտնել։ Չկայ այնպիսի մի
չարիք, որից նոքա միւլթարական և հանգս-
տացնող միտք դուրս չբերէին։ Չկայ այնպի-
սի մի մոլթ ամպ, որի մէջից նոցա համար
գտնէ մի թոյլ արեգակնային ճառագայթ չը-
փայլէր։ Այսպիսի բաղդաւոր բնաւորոյթով
օժտված մարդիկն արդարեւ արժանի են նը-
մանօղների ունենալու։ Նոցա հոգին լցված է
կարծես արեգակի լոյսով և այս լոյսը սփռու-
վում է նոցա ամբողջ շրջապատի վրա։ Եթէ
նոցա ևս վիճակված է լինում խաչը կրել
նոքա կրում են նորան անտրտունջ, առանց
անձկութեան, առանց վատնելու իրանց ոյժե-
րըն անօգուտ արտասուքներով և զանգատ-
ներով, արիաբար առաջ են գնում փշերի մէ-
ջով, հարկանցի քաղելով իրանց ճանապար-
հին պատահած ծաղիկները։

Թէպէտ ողու ուրախ տրամադրութիւնը մեծ մասամբ բնածին է լինում այնուամենայնիւ կարելի է նորան ձեռք բերել և կրթել մարդու մէջ, ինչպէս ամենայն սովորութիւն: Կեանքը մէկը կարող ենք ամենաբաւ կամ ամենավատ կերպով գործադրել: Կեանքը միշտ երկու կողմ ունի և մեզանից է կախված լաւ թէ վատ կողմին նայել: Չէ կարելի բաղդին սպասելի անգործ նստած, հարկաւոր է նորա ընդառաջ գնալ աշխատութեամբ նորան ձեռք բերել: Ամենալայն բնոյթներ լինում են սովորաբար ամենաբարի, սիրող, հաւատացող, հաստատուն յոյս և ակնկալութիւն տալիս:

Ողու զուարթ և ուրախ տրամադրութիւնն ոչ միայն ուրախութիւնների հարուստ աղբիւր է, այլև միւսնոյն ժամանակ հզօր նեցուկ է բնաւորոյթի համար: Մի շատ բարեպաշտ մատենագրից հարցրին թէ ինչպէս է յաղթում նա փորձութիւններին, նա պատասխանեց. „Հոգու ուրախ տրամադրու-

թեամբ“: Ուրախ բարքը գերադանց և շատ օգտաւէտ յատկութիւն է ամենօրեայ կեանքի համար: Մի ոմն այսպիսի տրամադրութիւնն „Հոգու պայծառ եղանակ“ անուանեց: Արդարև զուարթութիւնը հանգստութիւն է փոխարինում, զուարթութիւնը մի տեսակ մըշտընենական երգ է առանց բառերի: Զուարթութիւնը մարդուն ոյժ և սիրտ է տալիս, պինչդեռ արտասուքներ և անձկութիւն վատակաբեկ են անում և թուլացնում են նորան:

Մէր, յոյս և համբերութիւն — ահա զուարթութեան իսկական աղբիւրները:

Մէրը մարդուն զիջող և բարեմիտ կարծիք է ներշնչում մերձաւորների մասին: Մէրը կարեկից է, բարի է և հաստատուն: Մէրը միշտ աշխատում է տեսնել մարդիկների և կեանքի միայն լաւագոյն կողմը: Նա հաստատում է մարդուն բարի մտադրութիւնների մէջ և իր շուրջ ուրախութիւն և բաղդաւորութիւն է սփռում: Մէրը և բարութիւնը ոսկու քաշով չեն ձեռք բերվում սակայն իբրև շնորհի

և ուրախութեան աղբիւր անդնահատելի են:

Նոյն իսկ մեղանից է կախված նայել կեանքի պայծառ կամ մութ կողմին: Շատ գէպքերում իւրաքանչիւրիս համար կեանքն այն է, ինչ որ մենք ինքներս նորան կդարձնենք:

Չուարթ և ուրախ մարդիկն աշխարհիս իսկական տիրողներ են, որովհետև աշխարհը նոցա է պատկանում, ով գիտէ նորան վայելել:

ԳՐԲԵՐԻ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ.

Մարդուն կարելի է ճանաչել իր կարողացած գրքերով և իր այցելած հասարակութեամբ: Գրքերի հասարակութիւնը նոյն է ինչ որ մարդիկներինը, և մենք պիտի աշխատենք ապրել թէ մարդիկների և թէ գրքերի ամենալաւ հասարակութեան մէջ:

Լաւ գրքերից մարդը կարող է շատ օգտաւէտ բան սովորել, շատ լաւ բան իմանալ: Գրքերը բոլորովին առանձին հաճելի և միան-

գամայն օգտաւէտ աշխարհ են կաղմում: Մակայն վատ գրքերի ընթերցանութենից նոյն եռանդով խուսափելու է, ինչպէս որ վատ մարդիկների հասարակութենից:

Մի ոմն շատ ճշմարիտ է ասել թէ ամենալաւ գրքեր նոքա են, որոնք առաւելապէս նմանում են բարի գործերին: Գրքերը մաքրում են, բարձրացնում են և զօրացնում են մարդուն: Նոքա ընդարձակում են և զարգացնում են նորա խելքը, բնաւորութեանը հարթութիւն և զուարթութիւն են հաղորդում: Լաւ գիրքը լաւագոյն բարեկամի տեղ պէտքէ համարել: Մա նոյն է և այսօր, ինչ որ երէկ էր և երբէք դաւաճանելու չէ:

Գիրքը ամենահամբերող և տանող ընկեր է և չի ուրանայ մեզ թշուառութեան միջոցում: Գիրքը մեզ միշտ մի և նոյն քաղցր յօժարակամութեամբ է հանդիպում: զուարճացնում է և հրահանգում է երիտասարդութեան մէջ, զբաղեցնում է և մխիթարում է ծերութեան մէջ:

Գրքերն իրանց բոյներ են գնում մեր սրտի խորքում: Գրքերի մէջ կարդում են այն ինչ որ պատահել է, ուրիշ մարդիկներին, իսկ մեզ թուում է թէ այն մեզ հետ է պատահել:

Պէտք է մի՞թէ խօսել այն ահաբեկողութեան մասին, որ ունեցան զրքերը, ս. Գրքը. քից սկսած, մարդկութեան լուսաւորութեան վրա: Գրքերի մէջ տեսնում ենք առաքինութեան, համբերութեան և անդադար աշխատութեան օրինակներ, և նոցանից շատ յաճախ քաջալերութիւն և մխիթարութիւն ենք ստանում:

Լաւ գրքերը, առաջինն ի հարկէ Աւետարանն է, միշտ բարեգործ ազդեցութիւն են ունեցել և ունին հազարաւոր մարդիկների վրա, նոցա սովորեցնելով համբերութիւն, աշխատութիւն և հնազանդութիւն Աստուծու կամքին:

Օրինակ Ռօբինզօն Կրուզօէ—բոլոր մանուկների այս սիրած գիրքը —է, կարող լաւ ազդեցութիւն չունենալ մտքի և բնաւորութեան

վրա, որովհետեւ մեզ սովորեցնում է աշխատութիւն, համբերութիւն և զուարթութիւն: Կարդալով թէ ինչպէս Ռօբինզօն Կրուզօէ այնքան տարի միայնակ անապատ կղզու վրա էր ապրում, Աստուծուն ազօթում և չէր վհատում, թէ ինչպէս էր թեթեւցնում իր միայնակութեան անձկութիւնն անգադար աշխատութեամբ, մենք սկսում ենք ամաչել ձանձրանալուց և մեր վիճակի դէմ զանգատելուց, մեր ընկեր մարդիկների մէջ ապրելով:

Այնպիսի գրքեր ևս կան, որոնցից սովորում ենք թէ ինչպէս բարեփոխելու է մեր տրւնային կացութիւնը, երկրագործութիւնը, թէ ինչպէս պահպանելու է մեր առողջութիւնը, նոյնպէս և մեզ հաճոյական և բարեկեաց կեանք վարելու հնարաւորութիւն տուող դրամը:

ԱՊՐԵԼՈՒ ԵՐԷՆՍՏ.

Ապրելու արհեստն արժանի է միւս գեղարհեստների հետ միասին դասվելու. այս տրւ-

հետը բովանդակվում է սեփական միջոցներին ամենամեծ օգուտ քարելու և կեանքից ամենաբարձր վայելչութիւններ քաղելու հնարադիտութեան մէջ, կատարեալ բաղդատ որթութեան հասնելու համար: Սակաւ արհեստ չէ պէտք բաղդաւոր կեանք վարել խմանալու համար: Բաղդաւոր լինելը նշանակում է այն մանրը վայելչութիւններ վայելել խմանալ որով լցված է մեր առօրեայ կեանքը:

Պրամը չէ զարդարում կեանքը, այլ ընտիր ճաշակը, ճիշդ, լուսամիտ հայեացքը իրերի վրա և սիրող սիրտը:

Այս յատկութիւններն ունենալով, մարդը ամենահամեստ վիճակի մէջ կարող է բաղդաւոր լինել: Աշխատութիւնը չէ արգելում ճաշակի և մտքի զարգացմանը, աշխատաւոր կեանքը մարդուն ազնուացնում է:

Ընտիր ճաշակը ընտանեկան կեանքում մեզ համար վայելչութիւն է: Առաջին անգամ նոր ծանօթների դրան չէմքին ոտը դնելուն պէս, իսկոյն կարելի է գուշակել, եթէ այն տանը

ճոշակով մարդիկ են ապրում: Ամբողջ շրջապատող կարգ ու սարքի մէջ ընտիր կարգ է երևում, մի տեսակ հանգիստ է, քզում այս մաքուր անկիւնի մէջ: Լուսամտի մէջ ծաղիկների, պատերի վրա նկարների, դարակների մէջ գրքերի, կարասիքը թէև ճոխ չէ, բայց հանգիստ և յարմարաւոր:

Ապրելու արհեստը տնային կեանքի ամեն կողմերին է վերաբերվում: Պուք ճաշի էք նստում այն տանտէրի մօտ, որի բնակարանը վեր նկարադրեցինք, ձեզ կբերեն քիչ տեսակ, բայց սննդաւոր և համով պատրաստած կերակուր: Սպարը թարմ, ձեւ մակեղէնը մաքուր, անօթներն արժանազին՝ բայց սիրուն, պարզ ջուրը մաքուր բաժակի մէջ այնպէս է փայլում, որ յիշել անգամ չէք կամենայ թանկազին գինին: Ահ-հարուստ՝ բայց զարգացած մարդիկ իրանց համար բնակարան են ընտրում ամենառողջ տեղում, ուր օդն առաւել թարմ է և փողոցներն առաւել մաքուր, դրան առաջ միշտ աւելված է և աւաղ ցանած:

լուսամուտներն ապակիները մաքուր լուացված,
լուսամուտների տախտակներն զրա վարդի-
պոյտեր: Ուրբան որ չունեւոր լինին այս անակի-
բնակիչները, դուք հասկանում էք, որ նոքա
գիտէի, տպեր: Նայենք այժմ հեռաւոր, ցի-
խոտ փողոցին, այնտեղ կտեսնէք վրած տուն,
չլուացված, պատառոտված աղաներ խա-
զում են աղբի կոյտերի մէջ, անկարգ, չսանա-
րած կանայք նայում են ձեզ, դրան մէջ պա-
րապ նստած. զգում էք, որ բոլոր շուրջը աղ-
քատութիւն է, մինչդեռ այս խրճիթում և այն
մաքուր տնակում բնակիչները շաբաթական
մի և նոյն վարձ են ստանում:

Ի՞նչի մի և նոյն դաշառում աշխատող երկու
երկրագործներից, կամ մի և նոյն գործարա-
նում աշխատող բանուորներից, մին ուրախ
է, թոչնիկի պէս երգում է միշտ, մաքուր, վա-
յելուչ հազուստ ունի: Ամենայն կիրակի ա-
ռաւօտեան նա անշուշտ մաքուր հազուստ է
հագնում և ընտանիքով գնում է եկեղեցի:
Մա իր քսակի մէջ միշտ դրամ ունի, և

բացի սորանից մի փոքրիկ դումար ևս խնա-
յողութեան զանձարանում ունի դրած: Պարտ-
քեր նա չունի, կինը և զաւակները մաքուր
հազուստ ունին, ինքն զրքեր է կարգում հոգ
է տանում իր զաւակների կրթութեանը,
մինչդեռ նորա ընկերը, դեռ աւելի ուժիկ ստա-
նալով, գալիս է աշխատելու տրտում, տխուր,
մշտ փնթփնթում է, վառ հազուստով և վառ
կօշիկներով: Տօն օրերին նա կէսօրից վաղ
անից չէ դուրս գալիս, այն ևս մի բաժնիով,
երեսը չլուացած, մազերը չսանարած, կարմ-
րած, ուռած աչքերով: Մորա մանուկները
պատառոտված հազուստով, բոբիկ վաղվզում
են փողոցի մէջ առանց հսկողութեան: Մորա
զրպանը դատարկ է, բացի շաբաթ երեկոյից
(Անգլիայում աշխատաւորները շաբաթ երե-
կոյեանն են ստանում շաբաթական վարձը),
երբ նա պարտքեր է վճարում: Մա ապրում է
առօրեայ վարձով, տնտեսած չունի ոչինչ, ո-
չինչ չէ կարգում, ոչինչ մասին չէ մտածում
միայն բանում է, ուտում է, խմում է և քը-

նում է: Ի՞նչից է գոյացել այսպիսի զարմանալի տարբերութիւնն այս երկու մարդու մէջ: Նորանից է, որ մինի միտքը և ճաշակը զարգացած են, նա գիտէ ապրելու արհեստը, նա ոչ միայն ինքն է բաղդաւոր, հապա իր բոլոր շուրջն ևս տարածում է հանդստութեան և բաւականութեան զգացում: Միւսն ընդհակառակն կոպիտ է, անասալ, միայն ճաշի և խմիչքի վրա է մտածում, ոչոքի և ոչնչի մասին հոգ չէ տանում և վարում է անասունի կեանք: Մինչդեռ առաջինն ընդհանուր սէր և յարգանք է վայելում, նորա օրինակը բարեգործ ազդեցութիւն ունի ընկերների և ծանօթների վրա, երկրորդից ընդհակառակն ամենքը խորշում են, մանուկները դողում են հօր քայլերը լսելիս, կինն անհանգիստ է, երբ անհնում է, որ նա արբած տուն է վերադառնում: Ոչ ոք նորան չէ խնայում, երբ մեռնում է, իր ընտանիքը առանց մի կտոր հացի թողնելով:

Ապրելու արհեստն, ինչպէս վերն ասացինք,

ամենից առաւել ընտանեկան կեանքի մէջ է երևում: Իսկ ընտանեկան կեանքին բաղդաւոր ասելու համար, առաջին պայմանը բարեկեցութիւնն է: Որտեղ ամենքը կուռում են, որտեղ թաղաւորում է կեղտոտութիւն, անկարգութիւն, անմաքրութիւն, այնտեղ բարեկեցութիւնն աներեւակայելի է:

Այր մարդը, օրինակ, շարունակ աշխատում է ամբողջ օրը երեկոյեան տանը հանդստանալու ուրախալի յոյսով: Նորա բացակայութեամբ հոգատար կինը ամեն բան կմաքրէ, կլուանայ, կտեղաւորէ, ինքն կպատրաստէ իր տղամարդու սիրած կերակուրները, սեղան կը պատրաստէ, և այնպիսի մի քաղցրութիւն և հանդստութիւն կտայ համեստ տնային անկիւնին, որ հարկաւ ոչ մի կլուբ և ոչ մի պանդոկ չեն հրապուրի նորան այնտեղից դուրս գալու, և զուարճութեամբ կանցուցանէ այս և միւս բոլոր երեկոները իր ընտանիքի հետ:

Բարեկեցութիւն կամ յարմարութիւն բառով պէտք է իմանալ ոչ միայն տաք բնակա-

իան, հանգիստ կարտախք և լու ճաշ, հապա
մի և նոյն ժամանակ մաքրութիւն, մաքուր օդ
և կարգ: Բարեկեցիկ կեանքի մէջ մարդը զար-
գանում է թէ Ֆիզիքապէս թէ բարոյապէս:
Բարեկեցութիւնը շատ առաքինութիւնների
հիմն է լինում:

Բարեկեցութիւնն անշուշտ հարստութիւն
չէ պահանջում: Չունենորի համեստ անակը
անհրաժեշտ իրերն ունենալով և զլիւին մաք-
րակենցաղը խոհական և խնայող տանտիկին
կանգնած, կարող է բարեկեցիկ կեանքի ամեն
պայմաններն ունենալ: Եթէ բարեկեցութիւն
չկայ, դա մեծ մասամբ ապացոյց է սեփական
առտնին անտեսութիւնը վարել չիմանալու:

Տնտեսութեան մէջ խնայողութիւնն անհր-
աժեշտ է: Խնայիր կոպէկը, իսկ ըուբլիներն
ինքն իրան կհաւաքվին: Խնայող, անտեսութիւն
կինը զանձ է իւրաքանչիւր մարդու համար:

Ընդհանրապէս առանց կնոջ գործակցու-
թեան զգուար է առտնին կացութեան մէջ
անտեսութիւն, մաքրութիւն և կարգ պահ-

պանել: Եթէ կինը շուայ է, դրամը նորա ձե-
ռից հոսում է ինչպէս ջուրը մաղի մէջից: Իսկ
եթէ խնայող է, իր տունը խաղաղ հանգիստ,
յարմար բոյն է դարձնում, և շատ անգամ
պատահում է, որ խելացի, հոգատար կինը
իր ընտանիքի ապագայ հարստութեան և
բարօրութեան հիմք է դնում: Այր մարդու
մանուկների և անայինների բարեբաղդութիւ-
նը կնոջ, մօր, տանտիկնոջ ձեռին է:

Որքան որ այրը խնայող լինի, եթէ տան
կառավարութիւնը տնտեսաբար չէ լինում, դը-
րամը տնտեսելու նորա հոգացողութիւնը նոյն-
պէս զուր կլինի, ինչպէս այն կնոջ հոգացո-
ղութիւնը, որի այրը արբեցող և վատնիչ
մարդ է:

Կեանքի մէջ անհրաժեշտ է դարձեալ ինք-
նագործունէութիւնը: Երբէք օտար օգնու-
թիւն, երբէք կողմնակի հոգ չեն կարող փո-
խարինել մարդու սեփական գործունէութիւ-
նը և հոգատարութիւնը իր մասին: Ի հարկէ
ուրիշի օգնութիւնը կարող է ժամանակաւո-

րնապէս թեթեացնել մարդու գրուած իւնը, բայց միանգամայն ստորացնում է նորան իր աչքում և սովորեցնում է նորան ամեն բանի մէջ ուրիշների վրա յոյս դնել և ոչ իր սեփական ոյժերի վրա: Ուստի մարդու համար արած մեր ամենահաստատ բարիքը և ամենամեծ ծառայութիւնն այն է, որ սովորեցնենք նորան ինքն իրան օգնելու, զարգացնենք նորա մէջ ինքնագործունէութիւն և խրնայողութիւն, սովորեցնենք նորան իր մասին հոգալ և օգնենք նորան անկախաբար ապրելու, իր հացն ինքնուրոյն աշխատութեամբ վաստակելու: Մի շատ ճշմարիտ առած կայ. «Օգնիր ինքդ քեզ, և Աստուած ևս քեզ կօգնէ»: Աշխատութիւնն և կարգը անհրաժեշտ են ամենայն տնտեսութեան մէջ: Երբ ամեն բան իր ժամանակին է շինվում և իր տեղն է զրկւած, այս հանգամանքը շատ աշխատութիւն և ժամանակ է տնտեսում: Զուր չէ ասում ամէրիկական առածը թէ «ժամանակը դրամ է»: Կորցրած ժամանակն երբէք դարձ-

նելու չես: Բարեկեցութիւնը շատ կախումն ունի նոյն իսկ մարդիկներից: Եթէ տանուտէրն և տանտիկինը խելացի, բարեմոյն, գործունեայ, սրտաբաց անձներ են, նոքա կարող են ամենահամեստ կարգուսարքով ևս հիացնել: «Լաւագոյն է գետնախնձորից կերակուրը և սորա հետ սէրը, քան թէ գերայրած եղբ և նորա հետ ատելութիւնը»:

Խոհանր բարի, խաղաղ, լուսաւորված մարդիկ միշտ գիտեն իրանց տունը հաճելի և բարեկեցիկ դարձնել: Նոքա քաղցրութեամբ են ընդունում հիւրերին և միշտ բան կգտնեն նոցա վայելուչ կերպով մեծարելու:

Քաղաքավարութիւնը և լաւ վարմունքը ամենևին այնպիսի դատարկ բան չեն, ինչպէս որ շատերը կարծում են: Նոքա շատ անդամ թեթեացնում են մեզ համար կենցաղավարական գործերն և զուարճալի են դարձնում մարդիկների փոխադարձ յարաբերութիւնները:

Աշխատապէս քաղաքավար մարդը հեղա-

բարոյ է, միշտ պատրաստ է արիւշին հաճելի
գործ անելու և աշխատում է չվշտացնել ոչ
ոքին: Մարդս պարտական է յարգել ուրիշի
անձնաւորութիւնն, եթէ կամ նու՛մ է, որ իրան
ևս յարգեն և երբէք կատակով անդամ պի-
տի չասէ այն, ինչ որ կարող է վիրաւորել:
Միթէ դժուար է սովորել քաղաքավար և
քաղցր լինել: Պէտքէ միայն կոպիտ չպատաս-
խաներ, եթէ ձեզ հարց կառաջարկեն, չհախ-
ճոյն, եթէ ձեր պարապմունքը կ'ստանգարեն, դի-
ջողաբար տանել ուրիշների կոպիտ վարմունքը:

Մարդու բաղդաւորութիւնը կախումն ունի
գլխաւորապէս իր բարի բարքից, ուրախու-
թենից, բարեմոյն վարմունքից և ուրիշների
հաճելի բան անելու պատրաստ լինելուց: Բա-
րեմոյն և քաղցր մարդը միշտ կկարողանայ
այնպէս կարգադրել, որ նորա բոլոր շրջապա-
տողները հանգիստ և յարմարութիւն ունե-
նան: Մա տաքացնում է իր ներկայութեամբ
և իր օգտին է տրամադրում բոլոր սրտերը:
Քաղաքավարութեան ամեն կողմից Ֆրան-

սացիները կարող են մեզ լաւ օրինակ լինել:
Բացի նորանից, որ նոքա քաղաքավար են մի-
մեանց հետ, նոքա անձեռնմխելի են համա-
րում ուրիշի սեփականութիւնը: Ճիշդ դա-
րժաւար ստանալու համար Ֆրանսական ազգի
բնաւորոյթի մասին առհասարակ, հարկաւոր
է նայել գիւղերում, երկրի ներսն ապրող ժո-
ղըրդին. այն ժամանակ կհամոզ լինիք թէ ինչ
աստիճանին յարգում է այս ազգը ուրիշի սե-
փականութիւնը: Այնտեղ ոչ ոք չի թոյլատ-
րի իրան ուրիշի ծառից մի խնձոր կամ տանձ
քողել, թէև ծառը նոյն իսկ ճանապարհի
վրա լինէր, իսկ կտրել կամ վնասել ծառը
անկարելի է նոցա մէջ: Ուրիշի սեփականու-
թեան այս յարգանքն է ահա, որ հնար է
տուել Ֆրանսացի գիւղացիներին գիւղերի մէջ
եղած բոլոր մեծ ճանապարհներն երկու կող-
մից ևս խնձորենիներ և ուրիշ պտղատու ծա-
ռեր տնկել, որոնք անցորդներին ստուեր են
տալիս և միևնոյն ժամանակ մեծ օգուտ են
բերում իրանց տէրերին:

Սակայն բացի ուրիշի սեփականութեան յարգանքից, Գրանսխայում ամեն դասակարգերի մանուկներին խստութեամբ սովորեցնում են յարգել անձնաւորութիւնը և նորա զգացմունքը: Շատ քիչ կպատահէք այնտեղ կուպիտ մարդուն: Ժողովուրդը վերին աստիճանին քաղաքավար է միմեանց հետ: Ուրիշի զգացմունքն յարգելը մեծ բարոյական յատկութիւն է. սա կարող է մեծ օգուտ տալ ժողովրդական զարգացմանը, եթէ պատուաշատի ընտանեկան կրթութեան հետ: Սորանից ծնողներն և մանուկները միակերպ օգուտ կքաղէին բարոյական կողմից:

Տնային անմեղ խաղերը նոյնպէս շատ են նպաստում վարմունքի լաւ ձևերի և յաջողակութեան մշակութեանը: Ոչ ապաքէն անկարելի է ամբողջ օրեր միայն աշխատել, ուտել և քնել: Հարկաւոր է անշուշտ ազատ ժամանակի մի մասը գործադրել մտաւոր պարպմունքի և մարմնական վարժմունքի համար: Զբօսանքը հարկաւոր է աշխատող մար-

դուն, մանաւանդ մանուկներին ուսումնարանների մէջ: Տեսնելով օրինակ մի որեւէ տան առաջ, որ մանուկները կամ պատանիները զնդակի կամ թաքուտի խաղ են խաղում մի կարծէք թէ նոքա զուր են կորցնում ժամանակը: Ընդհակառակն նոքա խնամում են իրանց կեանքը:

Որքան կարելի է շատ շարժողութիւն ունեցէք, որքան կարելի է յաճախ զբօսանցէք, եթէ կամենում էք շարունակ առողջութիւն վայելել: Եթէ կամակոր նստած էք աշխատելու և չէք շարժում, այդպիսի կենցաղաւարութիւնն անշուշտ կներգործէ ձեր առողջութեան վրա: Այն դիտնահաններն, որոնք կարծում են թէ ժամանակ չունին ամենօրեայ զբօսանքի: Համար, վստ թէ ուշ ժամանակ կունենան հիւանդութեան համար: Մեր վրա սուրբ պարտականութիւն կայ ոչ միայն չվատելու և իրերի վրա տրտում չնայելու, այլ և ուրիշներին այս կողմից օրինակ տալու: Յանցանքները մեծ մասամբ գործում են այն

մարդիկն, որոնք կեանքի մէջ չեն ունեցել զուարճութիւններ, չեն ենթարկվել բնութեան բարեգործ ազդեցութեանը և հեռացել են հասարակութենից:

Հանդիստ առնելու և զբօսնելու ցանկութիւնը մարդու բնական կարիքն է, որը խեղդել անկարելի է. մի անմեղ զուարճութիւնն անհամեմատ աւելի բարեգործ ազդեցութիւն ունի մարդու վրայ, քան թէ քանի մի տասնեակ բարեպաշտ քարոզներ:

Խմիչքների չափաւորութիւն տարածողները ուշ չեն դարձրել այն հանգամանքին, որ ժողովրդի հակումն դէպի արբեցութիւնը նորա կոպիտ ճաշակների՝ և միտքն ու սիրտ զարգացնող անմեղ զուարճութիւնների պակասութեան հետեանքն է: Աշխատաւոր ժողովուրդը մեր մէջ դեռ ևս կոպտութեան մէջ է գտնվում: Նա իր համար ամենամեծ զուարճութիւն է համարում իր անասնական կաշիքներին բաւարարութիւն տալը, և հանգստութեան ժամերին խմում է մինչև անզգայա-

նալը: Գերմանացիներն հին ժամանակ առաջնակարգ արբեցողներ էին համարվում: Այժմ նոքա ամենաչափաւոր ազգ են: Անգլիայում առած կար. «արբած է իբրև գերմանացի ռամիկը»: Հապա ի՞նչով բժշկվեցան գերմանացիներն այս արատից:—Կրթութեամբ և երաժշտութեամբ:

Այո, երաժշտութիւնը շատ բարերար ազդեցութիւն ունի հասարակական բարքի վրա: Երաժշտութիւնը վայելչութիւնների աղբիւր է առանձին կեանքի մէջ և առանձին մի հրապուրանք է հաղորդում հասարակական ժողովներին: Հ. Մատէօ, հոգալով իրլանդական ժողովրդի մէջ չափաւորութիւն տարածելու, զուր չէր աշխատում այնտեղ խմական երգեցողութեան կլուբներ հաստատելու: Նա հասկացաւ, որ ժողովրդի ձեռից օղին խլելիս, հարկաւոր է դորա փոխանակ նորան որևիցէ առողջ, հաճելի, զրգուող զուարճութիւն տալ:

Երաժշտութեան ներմոծումն ժողովրդական դպրոցների ընդհանուր ուսման դասըն-

Թացի մէջ շատ գեղեցիկ ներդրածութիւն կունենար ժողովրդի վրա: Հապա ի՛նչի մեղանում մանուկները չեն երգում դասարանում: Ինչպէս այս լինում է Գերմանիայում: Այն ժամանակ իւրաքանչիւր ընտանիքի մէջ սեփական փոքրիկ երգեցիկ խումբ կ'լինէր, և աշխատութիւններից ազատ ժամերին հասակաւորներն ևս կերգէին խմբովին, ինչպէս օրինակ գերմանացի զինուորները բանակներին մէջ: Աշխատութիւնն ամենեւին փնաս չէր կրի բանւորների երաժշտական վարժմունքից: Վերջապէս այն երիտասարդներն, որոնք յօժարամտութիւն և ընդունակութիւն ունին դէպի երաժշտութիւնը, կ'արողանային նուազեղ սովորել որևէիցէ մի հասարակ նուագարանի վրա և այնպէս իւրաքանչիւր զիւղում կ'ոյանային քանի մի երաժշտագէտներ, որոնք տօն օրերին և երեկոներին, աշխատութիւններ վերջացնելուց յետոյ, կ'նուագէին մի տեղ մի տան առաջ կամ մի ծառի տակ: Այս դէպքում ի հարկէ ամենքը, թէ մանուկները և թէ

հասակաւորներն ուրախութեամբ կ'հաւաքվէին նոցա շուրջ լսելու իսկ երբեմն գուցէ և պարելու:

Մեծ օգուտ կ'արող էր տալ նոյնպէս պարտեզներ շինելը և պտղատու ծառեր տնկելը: Իւրաքանչիւր զիւղացին կ'արող էր տնկել իր տան շուրջ զոնէ քանի մի խնձորենի կամ քանի մի թուփ մոշ, ելակ և բալ: Սոքա մեծ խնամատարութիւն չեն պահանջում և փոքր տեղ են բռնում, մինչդեռ նոցա տեսքը շատ հաճելի է աչքերին բացի նորանից, որ նոքա կ'արող են եկամուտ տալ: Յաւալի է, երբ մտածում ես, որ մեր զիւղերում մեծ մասամբ մեր խեղճ զիւղացի երեխաները մեծանում են, առանց երբէք տեսնելու քաղցր հիւթալի, հասած խնձորներ կամ ուրիշ պտուղների բացի գուցէ անտառային հատապտուղներից և կ'աղնից, որոնք ամեն անտառում ևս չեն պատահում: Զարմանալու չէ, եթէ նոքա ամառը զանազան անպիտան, երբեմն մինչև անդամ փնասակար խտեր են ուտում:

Ստիպան որքան դիւրին է տնկել քանի մի խնձորենի և թուփ տան առաջ. պէտք է միայն նոցա տնկել և ջրել սկզբում: Բայց սորա հետ ծնօղները պէտք է սովորեցնեն իրանց զաւակներին, որ թողնեն իրանց յիմար սովորութիւնը ամեն բան ջարդելու և փշացնելու թէ իրանց սեփականը և թէ ուրիշինը: Պէտք է նոցա հասկացնել թէ հարկաւոր է խնձորենիներ խնամել և ջրել, եթէ կամենում ենք նոցա պտուղներից վայելել, չկտրել այն պտուղները մինչև որ խակ են, այլ սպասելու է, որ նոքա հասնեն: Խակ խնձորներից միայն փորն է ցաւում, իսկ քաղցրութիւն և համ ամենևին չունին:

Խրաքանչիւր ցանկացօղն իր մօտ պտղատու ծառեր տնկելու կարող է գեղեցիկ ձեռնարկ գտնել նոցա պատուաստելու և խնամելու համար Ռէգօի ռուսերէն զրքի մէջ, որը 25 կօպէկ արժէ և ասվում է «Թոմա Մաքսիմովիչի զրոյցներ դիւզացի տղաների հետ պտղատու ծառեր տնկելու մասին» (Бесѣды М.

Максимовича съ крестьянскими мальчиками о разведеніи плодовыхъ деревьевъ): Առհասարակ ամեն ծառեր, նաև անպտուղները, մեծ օգուտ են տալիս, ուստի շատ լաւ կլինէր ծառեր շատ տնկել: Բացի նորանից, որ նոքա շինութեան համար գերաններ և տախտակներ և վառելու համար փայտ են տալիս, նոքա օդ են մաքրում և կլիմայ են բարւոքում: Անտառային տեղ երբէք չէ լինում այնպիսի երաշտութիւն, ինչպէս դաշտային տեղ: Բացի այս ամենից, ամառվան տաք ժամանակ ծառերը հով ստուեր են ձգում, որի տակ հասակաւորներն հաճութեամբ հանգիստ են առնում, իսկ մանուկները խաղում են:

Դարձեալ շատ օգտաւէտ կլինէր, եթէ դիւզացիները չրդեհներից ապահովութեան համար իրանց խրճիթները ծածկէին նօսր կաւով պատած յարդով. այսպիսի տանիքները դիւրութեամբ չեն այրվում և աւելի ամուր են, անփնաս մնալով տասն, երբեմն և տասն և հինգ տարի:

Վերևն ասացի թէ մաքրութիւնը և կարգը բարեկեցութեան զլխաւոր պայմաններն են: Բայց աւելորդ չէր լինի, որ անհարուստ մարդիկ հոգային բրբան հնարաւոր է փոքր ինչ գեղեցկութիւն ներմուծել իրանց տնային սարք ու կարգի մէջ: Շատ դրամ պահանջող կամայական իրերի մասին չէ խօսքս, բայց օրինակ ծաղիկները,—ի հարկէ ոչ թէ թանկագին օտարերկրեայ բոյսերը, այլ մի պոյտ վարդեր, յափուկ (րեզեդա), անուշահոտ սիսեռ, մանուշակ, չնչին բան արժեն, բայց մեծ վայելչութիւն են տալիս, մանաւանդ քաղաքի բնակիչներին: Ծաղկի պէս անմեղ և դեղեցիկ բան չկայ: Մորա բուրմամբ օդը սենեակի մէջ աւելի մաքուր և թարմ է դառնում: վարդի փափուկ կոկոնները և նորա տերեւների թաւշային կանաչը գրաւում են աչքերը: Մարդը զուարճութեամբ է նայում ծաղկին, վաստակաբեկ չոր աշխատութենից զլուխը բարձրացնելիս, և առ ժամանակ կենդանանում է: Վարդը պարտեզ կամ ծաղկանոց է յիշեցնում և մի քան

նի բոպէ երեւակայութեամբ մարդս բնութեան մէջ է ապրում:

Թէպէտ ծաղիկները թանկ չարժեն, այնուամենայնիւ բարեգործ ազդեցութիւն ունին մարդու կազմուածի, ճաշակի և մինչև անդամ ոգու տրամադրութեան վրա: Ծաղիկը փայփայող, հեզ ընկեր է. նա միշտ ժպտում է ձեր առաջ, ուրեմն նորան մի՛ արհամարհէք այն պատճառով միայն, որ նա արժանազին է: Եթէ մաքուր օդը և արեգակի լոյսը մեզ դրամով տալու լինէին, նոքա շոայլութիւն կհամարվէին, բայց որովհետև ձրի են, ուստի շատ անգամ նոցա ամենեւին չենք գնահատում:

Ընդհանրապէս բնութիւնը, ինքն ըստինքեան, մեզ համար զբօսանքների և զուարճութիւնների հարուստ պաշար է ներկայացնում: Բայց մենք մի տեսակ անտարբերութեամբ ենք նոցա վերաբերվում: Ահա մենք ինչի պիտի սովորենք, թէ ինչպէս ձեռք բերելու է վայելչութիւններ այն ամենից, ինչ որ մեզ շրջապատում է:

Անհարուստ մարդու համար ներկայումս դժուար չէ տնային բարեկեցութեան հետեւեալ պայմանները ձեռք բերել, մաքուր, թէև փոքրիկ բնակարան, որտեղ ամեն բան մաքրութեամբ և կարգով փայլէր, ոչինչ պարտք ոչ ոքին, բաւական պաշար մառանում, քանի մի լաւ գիրք սեղանի վրա և ծաղիկներ լուսամուտների վրա:

Վերջապէս, բացի ծաղիկներից, այսպիսի յարմար ամփոփ բնակարանի պատերը կարող են զարդարված լինել գեղարհեստական իրերով ևս: Ներկայ դարիս կատարելագործութիւնների շնորհով շատ դիւրութեամբ կարելի է գնել, համեմատաբար չնչին գնով, ամենահաշակաւոր պատկերների փորագրական, վիմագրական և լուսանկարչական օրինակներ: Գիտութիւնը և հնարագիտութիւնը նկարչական գեղարհեստն ամենաշունեւոր մարդիկների համար ևս մատչելի դարձրին:

Արկնումեմ, որ ամենեւին հարկ չկայ պատկերի համար թանկ գին վճարել, եթէ նա ինքն ըստ ինքեան լաւ է:

Որեւիցէ հերոսական արարքի, սիրուն դաշտավայրի, փողոցային տեսարանի մի նկար,—այս բոլորը նպաստում է ճաշակ զարգացնելուն, ինքնուաման միջոց է անհարուստ մարդիկների, մանաւանդ մանուկների համար: Պատկերին նայելով, մենք ականայ փոխվում ենք առ ժամանակ ամենօրեայ կեանքից դէպի գեղարհեստագէտին ոգևորող բանաստեղծական կեանքը: Շատ չափաւոր գնով կարելի է գնել գեղեցիկ իւղաներկ նկարի օրինակը, որ բոլորովին կփոխարինէ իսկական նկարը, որովհետև հաճելի չէ մերկ պատերին նայել նաև ամենահարուստ կահաւորած սենեակների մէջ: Առանց պատկերների համարեա սենեակը նոյն է թէ առանց լուսամուտների: Հոգին առ ժամանակ հանգիստ է առնում առօրեայ հոգսերից, եթէ աշխատելիս զուլս բարձրացնելով, գեղեցիկ դաշտանկար էք տեսնում առաջդ: Դիցուք թէ լուսամուտըդ նայում է նեղ բակին, կամ թէ հասել է ձմեռը, երկիրը ձիւնով է ծածկված, երկինքը թխպած է, իսկ պատկերի վրա նկարված է

կապոյտ ծով, որի վրա սահում են սպիտակ առագաստներով նաւակներ, կամ կանաչ պարտէզ, որի մէջ լի են վարդի և եսամանի ծաղկած թփեր՝ գեղեցիկ ամառվան երկնքի տակ: Զեր մտքերը մի ըսպէ կթռչեն դէպի այն ծովը, այն պարտէզը, կկարծէք թէ դբօսնում էք պարտէզում կամ այն նաւակով, որ տատանվում է ալիքներով:

Մեծ մարդիկների պատկերներն ևս լաւ ազդեցութիւն են անում մեր վրա: Նոքա մեր մէջ ցանկութիւն են յարուցանում աւելի մօտ ծանօթանալու նոցա կեանքի հետ: Նայելով նոցա ամբողջ օրերով, մենք կարծես ընտանանում ենք նոցա հետ ոգով: Նոցա ազնիւ օրինակը շատ անգամ մեզ նեցուկ և հրահանգ է լինում մեր գործողութիւնների մէջ:

Վերջապէս Փրկչի երկրաւոր կեանքից տեսարաններ ներկայացնող պատկերները կենդանի յիշեցնում են մեզ Աստուածային Վարդապետի մեզ աւանդած օրէնքը թէ «Աս-

տուածային, հրաշալի աշխարհը կտամ ձեզ, անարտում, սուրբ գոյութեան աշխարհը, միայն թէ կատարեցէք անաշխատ օրէնքը—սիրեցէք ընկերին իբրեւ ձեր անձին:» Այժմ ձեզ համար գնած հասարակ պատկերը, քանի մի տարուց յետոյ, կձանձրացնէ ձեզ, գնեցէք մի ուրիշ, առաւել լաւը: Այդ լաւ նշան է, որ ցոյց է տալիս թէ ձեր մէջ զարգանում է գեղեցկութեան ճաշակը:

Այդ է ահա սեփական տանդ պտտերը պատկերներով զարդարելու օգուտը: Այժմ միջոցները ներում են պատկերներին շրջանակներ շինելու, լաւ՝ շինել տուէք: Իսկ եթէ ոչ—դամեցէք նոցա պարզապէս պատի վրա:

Մկարիչներն երևի չափազանց ուրախ են, որ նոցա նկարները լուսանկարչական և փորագրական ձևով այժմ ընդհանրապէս մատչելի շքեղութիւն են դարձել: Լուսանկարիչները, տախտակի պղնձի վրա փորագրողները լաւ միջնորդներ են դարձել գեղարհեստները ժողովրդի մէջ տարածելու: Հռչակաւոր նը-

կարիչներն պատկերներն այժմ արդէն հարուստների բացառիկ սեփականութիւն չեն կազմում, փորագրութիւնը տեղափոխեց նոյն պատկերները վիմագրական ձևով ամենահամեստ զիւղացիների խրճիթների մէջ անդամ:

Ահա այն պատճառները թէ ինչի մենք ամենքս անշուշտ պիտի ուսումնասիրենք ապրելու արհեստը: Այս արհեստն իմանալով, նաև բոլորովին չունենոր մարդիկ կկարողանան կեանքից ուրախութիւն և վայելչութիւն ըստանալ: Սակայն ամեն բան նոյն ինքն մարդուց կախումն ունի. նա անդադար իր մէջ ուզու ուրախ տրամադրութիւն պիտի պահպանէ, պիտի պատերազմէ կրքերի դէմ, զսպէ զիւրազրդութիւն, մի խօսքով պիտի կրթէ իրան, մշակէ իր բարի յատկութիւնները և հակմունքն, որոնք յաճախ ննջում են մեր մէջ, պիտի աւելի կարգայ լաւ գրքեր, պիտի ապրէ ազնիւ, բարեբարոյ մարդիկների շրջանում, պիտի աշխատէ հասարակութեան յարգանքը

ձեռք բերել, և բարի օրինակ լինի երիտասարդների համար:

Աւրեմն ապրելու արհեստը կարող է զանազան ձևերով երևել: Սա որոշվում է սակաւ բառերով. պէտք է իմանալ օգուտ քաղել մեզ շրջապատող ամեն բանից, առանց արհամարհելու նաև մանր բաներ: Եթէ մեր մէջ այս ընդունակութիւնը մշակենք, մենք մի առանձին հրճուանքով կնայենք մեր առանին կեանքին և միևնոյն վայելչութեամբ կքօսենք հարուստ դրացի անտառների մէջ այնպէս, իբրև թէ պատկանում լինէին մեզ: Օղբ, արեգակը, դաշտավայրերի կանաչը, երկնքում անցուղարձ անող թափանցիկ ամպերը, ծաղիկները—այս ամենը մեզ համար ուրախութեան պատճառ պիտի լինի: Մենք պիտի սիրենք երկիրն իբրև մեր ընդհանուր մօրը, պիտի համակրենք բնութեանը և նորա իւրաքանչիւր երևոյթին: Ամենաբովանդակ սէրը դէպի մարդկութիւնը մեր հոգու մէջ ամենավսեմ ձգտմունք է զարթեցնում և այն սէրի

ազգեցութեան տակ ոչ միայն մենք ինքներս
բաղդաւոր ենք լինում, հապա ուրիշներին ևս
բաղդաւորութիւն ենք հաղորդում:

ԽՈՐԷՆ ՆԱՅՐ. ՎԱՐԳԻԱՊԵՏ ՍՏԵՓԱՆԷԻ

ԳՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.

1. Հայկական Աշխարհ. Ամսագիր 1865 թուից մինչև 1871 թիւը եւ 1874 թ. մինչև 1878 թ.:
2. Արարատ Ամսագրի Խմբագրութիւնը 1879 եւ 1880 թ. Ս. Էջմիածնում:
3. Մանկավարժանոց, Մանկավարժական Ամսագիր 1884 թ. մինչև 1886 թ.:
4. Համակերպական Պրօգրամներ — Ծրագիրներ (առաջին փորձ) աշակերտական կանոններով եւ դաստիարակների հրահանգներով: Հայկ. Հոգ. Միական եւ Միջնակարգ դպր. ցների համար, 1883 թ. Գինն է 50 Կ.
5. Մի կողով էլ. Կ. Մանկական Թատրոն. հատուած. 1885 թուին. Գինն է 20 կօպ.
6. Մոսկւոյ Խորհրդացի Հայոց պատմութեան աշխարհաբար թարգմանութիւն եւ լուսաբանութիւն. 1889 թուին. Գինն է 1 ման. 50 կօպ.
7. Ղրիմի Ս. Խաչի վանք. վանքի լուսանկարով. 1891 թ. Գինն է 30 Կ.
8. Լիւնարդ եւ Գերարդ. Մեծ մանկավարժ Պետալօցցիի պատուով թարգմանութիւն. 1892 թ. Գինն է 30 Կ.
9. Լ. Տօլստոյի Կրէյցերեան Սօնատ, Թարգմանութիւն. 1894 թ. Գինն է 1 Ֆրանկ—40 կօպ.
10. Ինչպէս պետք է ապրել բարդաշուր լինելու համար (Սմայլսկի) 1894 թ. Գինն է 20 կօպ.

11. Ընդհանուր պատմութիւն, Հին դար, Ս. Էջմիածնի Գ. ձեմարանում դաստիարակած: Շուգիւնից:
12. Ընդհանուր պատմութիւն, Միջին դար, Նոյնսէս Գ. ձեմարանում դաստիարակած:
13. Ռուսիայի պատմութիւն Լոզպայսկուց:
14. Տրամաբանութեան համառոտ փեռնարկ, Գ. ձեմարանում դաստիարակած:
15. Մանկավարժական պաղանդիք. (Հրահանգիչ կրթական Ե.Օ. դռաններ):
16. Արարատեան աշխարհաբար լեզուն հոլովմունք. խոնարհմունք եւ քանի մի ընդհանուր կանոններ:
17. Իււոն Ա. Հայոց թագաւոր, ողբերգ. նոր սրբաւրկած:
18. Մանկավարժական յիշատակարան, (Մի ստորի եզրուական դպրոցների մէջ):
19. Փաշտոն բիւզանդի Հայոց Պատմութիւն, աշխարհաբար թարգմանութիւն:
20. Տարտիւք, Մոլիերի կատակերգ. փրանսերէնից թարգմանութիւն:
21. Մակբեթ, Շէկսպիրի եղերերգ. թարգմ.
22. Բեմաւանդութեան Հրահանգ, Գ. ձեմարանում դաստիարակած:

20 MAY 2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0559398

9864

